

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin Meşinca
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Culoare
Editura Tipo MC, Oradea - 2020

Cartea Mea e și a Tă!

ISSN 2734-6889

ISSN-L 2734 -6889

De la curentul literar-revoluționar „nyugat”, la radicalismul revoluționar al regimului Kun Béla

Augustin Țărău*

Cristian Negru**

La începutul secolului XX, elementele gândirii avangardiste maghiare s-au grupat în așa numita mișcare „Nyugat”¹ și foarte multe dintre acestea au activat în presa socialistă, precum Szabó Ervin, Bresztovszki Ernő, Révész Béla, Kunfi Zsigmond, Kéri Pál, ca să nu mai spunem de viitorii activiști social-democrați precum Lukács, Balázs și Déry Tibor. Cu toate acestea, conducerea viitoarei Republicii a Sovietelor Maghiare îi recunoștea public poetului orădean Ady Endre calitatea de mentor cultural al grupării „Nyugat” și al patosului său revoluționar.

În tinerețe, Korvin Ottó², cel care a îndeplinit funcția de șef al „poliției roșii”, avea să plătească cu închisoarea predilecția sa pentru poeziile lui Ady, iar reputația sanguinară de pe timpul mandatului său îl va transforma într-una dintre victimele contrarevoluției ce a urmat regimului bolșevic. Pe timpul detenției a avut răgazul să țină un jurnal în care, printre afirmațiile admirative formulate la adresa mai multor slujitori ai condeiului, îi aducea mulțumiri și poetului orădean. „Îmi mulțumesc lui Ady pentru fiecare rând pe care l-a scris, a fost primul care a trezit un ecou în sufletul meu” – mărturisea el³.

* Augustin Țărău, muzeograf în cadrul Muzeului Orașului Oradea - Complex Cultural. E-mail: gustav_arhive@yahoo.com

** Cristian Negru, bibliotecar muzeograf în cadrul Muzeului Orașului Oradea - Complex Cultural. E-mail: negru_cristi@yahoo.com

¹ Curentul „Nyugat” (*Vestul*) s-a cristalizat în jurul gazetei omonime, al cărui prim număr a văzut lumina tiparului la 1 ianuarie 1908, deși conținutul acestuia fusese elaborat în preajma Crăciunului anului precedent. Cf. Kenyeres Zoltán, *A Nyugat és kora* („Vestul” și epoca sa), în „Iradalomtörténet”, c. folyóirat, no. 3/1995

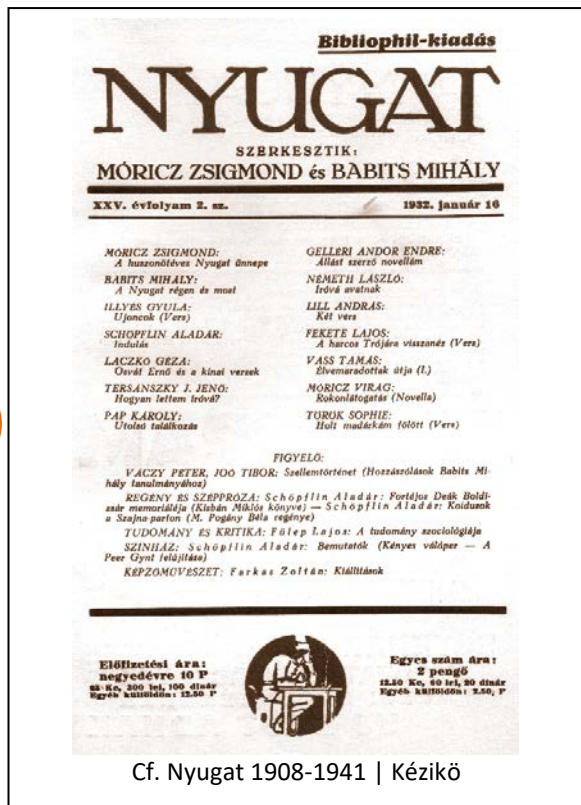
² Korvin Ottó (*Klein*) s-a născut în 24 martie 1894 la Bocicoiu Mare (azi în Ucraina), a fost funcționar de bancă și apoi politician comunist. Și-a început studiile școlare la Sighetu Marmatei și apoi le-a continuat la Budapesta, unde va lua contact cu doctrina marxistă prin intermediul jurnaliștilor de stânga Franyó Zoltán și Szamuely Tibor. Se aliniază mișcării antimilitariste și pacifiste „Galilei” și participa la demonstrațiile de stradă organizate de ramura radicală a socialiștilor maghiari, ca apoi să colaboreze cu gazeta comunistă „Vörös Ujság” (*Jurnalul Roșu*), finanțată de Moscova. Sub regimul bolșevic maghiar va ocupa funcția de comisar al poporului la Ordine și Securitate Internă și membru în conducerea Tribunalului Revoluționar. Cf. Szerémi Borbála, *A szabadság vértanúi* (Mucenicii libertății), Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1960, pp. 46-53

³ *** Korvin Ottó börtönaplója, (*Jurnalul detenției lui Otto Korvin*) în „Kritika”, no. 3/1975, p. 5

Asemenea dovezi de fidelitate pot fi întâlnite și la editorul Weltner Jakab⁴, de la publicația socialistă

„Népszava”, care în lucrarea „Milliók egy miatt”⁵ descrie pasionala confruntare dintre muncitorii maghiari pe margine polemicii iscate în presă între poeții Csizmadia Sándor⁶ și Ady Endre, dar în care recunoaște că Ady era cu mult mai citit și recitat decât oponentul său în seratele de socializare organizate de proletari. El dă exemplul lui Vincze Sándor⁷, un oficial al social-democrațiilor care, deși era partizan al lui Csizmadia, știa pe de rost toate poeziile lui Ady și le recita din suflet. Deși a înfierat din răspuțeri pătura maghiară exploatare, în timpul „terorii roșii” Weltner Jakab își va mărturisii totuși dezacordul față de metodele de înlăturare a „dușmanilor poporului” utilizate de tovarășii săi comuniști. „Clasa burgheză trebuie lichidată fără milă – spunea el – însă îi condamn cu fermitate pe toți cei care comit violențe împotriva altora, pentru că aceștia sunt utili revoluției și elanului revoluționar doar când acționează uman și fără barbarie”⁸.

În schimb, Kun Béla a fost elevul privat al lui Ady Endre și apoi, pentru câțiva ani, învățăcelul acestuia la școala secundară din Zalău. Soția lui Kun își amintea cum soțul său îl considera pe Ady drept cel mai mare poet al secolului al XX-lea. „Istoria va dovedi aceasta” – obișnuia el să afirme prin anii 1912-’13. În apartamentul

Cf. Nyugat 1908-1941 | Kézikő

lor din Cluj, tânăra familie Kun nu aveau nici un tablou pe pereți, cu excepția unei fotografii cu Ady⁹.

Bineînțeles că nici numele lui Lukács György nu poate fi omis din analiza puterii de influență a operei lui Ady Endre asupra tinerele generații. Lukács, cel care va ajunge comisar al poporului pentru Cultură sub regimul bolșevic maghiar și care va rămâne loial partidului comunist până la sfârșitul zilelor sale, a fost și cel care a scris adesea pentru „Nyugat”. La cincizeci de ani de la evenimente, într-o festivitate de elogiare a revoluției bolșevice, se spunea despre Lukács György¹⁰ că „doar pentru Ady a mai simțit o asemenea solidaritate precum a simțit-o pentru mișcarea „Nyugat”. Dacă „Nyugat” s-a vrut a fi adierea care avea să vestească furtuna ce va urma, atunci Ady a personificat însăși furtuna. Lukács îl considera pe Ady cel mai mare poet al epocii sale și nu doar al Ungariei, „și nu mi-e frică să afirm asta – continua el – chiar dacă aș putea fi acuzat de șovinism pentru această evaluare”¹¹.

⁴ Weltner Jakab s-a născut în 6 decembrie 1873 la Budapesta, a fost jurnalist de stânga, politician și deputat al Partidului Social-Democrat Maghiar, pe care l-a și condus împreună cu Garami Ernő, cei doi fiind prezenți în 29 mai 1917 la Stockholm, la conferința pentru pace a socialiștilor europeni, alături de activiștii Buchinger Manó și Kunfi Zsigmond. După „Revoluția crizantemelor”, va fi deputat în Adunarea Națională Maghiară, demnitate pe care și-o va păstra și sub regimul bolșevic maghiar. A condus gazeta socialistă „Népszava” (Vocea Poporului). Cf. Gratz Gusztáv, *A forradalmak kora*, (În vremea revoluției) în „Magyarország története (Istoria Ungariei) 1918–1920”, Budapest, 1992, p. 153

⁵ „Milioane pentru un scop” – n.n., C.N.

⁶ Csizmadia Sándor s-a născut în 10 martie 1871, la Vásárhelykutas, a fost poet, militant de stânga și jurnalist la gazeta socialistă „Népszava” (Vocea Poporului). Sub regimul bolșevic maghiar a ocupat funcția de comisar al poporului la Agricultură. Cf. Kenyeres Ágnes, *Magyar életrajzi lexicon*, Főszerk I (A-K) (Lexiconul scriitorilor maghiari), Akadémiai, Budapest, 1967

⁷ Vincze Sándor (Weinberger) s-a născut în 3 iulie 1886, la Sátoraljaújhely, a fost militant de stânga și jurnalist la Cluj. Sub regimul bolșevic maghiar a condus Sovietul metropolitan al Budapestei. Cf. Imre Magda, *A Forradalmi Kormányzótanács jegyzőkönyvei 1919*, (Legslația Comitetului Revoluționar), în „Magyar Országos Levéltár kiadványai” (Publicații ale Arhivelor Naționale Maghiare), II Forráskiadványok 13a, Arcanum, 1986, p. 120

⁸ Gratz Gusztáv, *A forradalmak kora* (În vremea revoluției), în „Magyarország története (Istoria Ungariei) 1918-1920”, Magyar Szemle Társaság (Compania maghiara de revizuire), 1935, p. 153

⁹ Kun Bélané, *Kun Béla*, Magvető, Budapest, 1966, p. 44-45

¹⁰ Lukács György (Löwinger György Bernát) s-a născut în 13 aprilie 1885, la Budapesta, a fost filozof, scriitor, estetic, profesor universitar, academician, politician comunist și părinte al curentului „nyugati-marxist”, a fost deputat în Sovietul Național Maghiar din 1919 și ministru al Culturii în al doilea guvern comunist condus de Nagy Imre, în 1948. Cf. Bendl Júlia, *Lukács György élete a századfordulótól 1918-ig*, (Viața lui György Lukács de la începutul secolului până în 1918), Scientia Humana Társulás, Budapest, 1994, p. 379

¹¹ Kun Bélané, *op. cit.*, p. 45

În ce privește soarta viitoare a Transilvaniei, orădeanul Ady Endre s-a dovedit a fi un vizionar încă de pe când nimeni din eșichierul politic maghiar n-ar fi putut prevedea nici măcar izbucnirea Primului Război Mondial. Jurnalistul și scriitorul orădean Gheorghe Tulbure, fost redactor al gazetei orădene „Tribuna Bihorului” în pragul anilor 1918-1919, avea să relateze, după mai bine de două decenii, o întâmplare petrecută în anul 1905, când poetul maghiar Ady Endre, pe atunci angajat al cotidianului orădean de limbă maghiară „Nagyváradi Napló”, într-o întâlnire bahică de noapte cu colegii din redacție, a avut o viziune sumbră asupra viitorului Ungariei, rezumată în cuvintele „Pierdem Ardealul!”.

Cf. Ady Endre igazolványképe a Budapesti

din senin. Ady și-a luat pălăria și a plecat. Abia după aceea ne-am trezit din stupefacția pe care ne-a provocat-o profeția asta atât de bizară și tulburătoare, pe care în clipa următoare am considerat-o o *simplică nălucire de poet*. Și am trecut repede la ordinea zilei. Aproape că am uitat-o de-atunci. Acum însă, *când văd cu ochii mei profeția lui Ady împlinită*, nu pot să nu-mi amintesc scena aceasta. Și am ținut să ți-o istorisesc duminică, ca s-o știi și s-o împărtășești și altora, dacă dorești”¹².

Cf. <http://www.huszadikszazad.hu/1921-junius/politika/kun-bela-elhagyta-oroszorszagot>

că omniprezența celor cu origini evreiești în toate elitele revoluționare europene de stânga a ajuns să fie folosită ca laitmotiv în mitologia dreptei radicale¹³.

„Ady a lucrat, de la anul 1900-1905, în redacția ziarului meu – istorisea fostul redactor șef al cotidianului orădean. Toți îl admirau, toți îl adora. Într-o seară ne găseam, ca de obicei, la cafenea. Ca toți gazetarii, discutam chestiuni politice de actualitate, firește lângă un păhărel de vin bun. Îmi aduc aminte cum la o anumită oră din noapte, în toiul discuțiilor, Ady a rămas deodată tăcut și chiar melancolic. Cu privirile adormite, cu desăvârșire absent, părea cufundat într-o mare tristețe. Minutele treceau și el stătea abătut, cu capul în piept și cu ochii întredeschși. Numai știam ce să credem... .

- *Ce ai Adi? de ce taci mereu?* – îl scutură unul din colegi.

Ca deșteptat din transă, Ady a deschis ochii și, lovind cu pumnul în masă, spuse răspicat aceste cuvinte:

- *Pierdem Ardealul!*

Atât și nimic mai mult. Am rămas încrămeniți, ca de un trăsnet din senin. Ady și-a luat pălăria și a plecat. Abia după aceea ne-am trezit din stupefacția pe care ne-a provocat-o profeția asta atât de bizară și tulburătoare, pe care în clipa următoare am considerat-o o *simplică nălucire de poet*. Și am trecut repede la ordinea zilei. Aproape că am uitat-o de-atunci. Acum însă, *când văd cu ochii mei profeția lui Ady împlinită*, nu pot să nu-mi amintesc scena aceasta. Și am ținut să ți-o istorisesc duminică, ca s-o știi și s-o împărtășești și altora, dacă dorești”¹².

*

Majoritatea monografiilor post-comuniste referitoare la regimul bolșevic instaurat de Kun Béla sunt scrise de istorici străini. Printre cei mai importanți se numără diplomatul israelian Eytan Bentsur, care a petrecut doi ani la Budapesta în calitate de subsecretar al ambasadei Israelului (1966-1967). Tatăl acestuia era născut în Transilvania, se trăgea dintr-o familie evreiască de limbă maghiară, și a emigrat în Palestina în anii '30 ai secolului trecut.

În opinia lui Bentsur, istoria comunismului în Ungaria este legată direct de persoana lui Kun Béla. El este interesat să descifreze mecanismul prin care intelectualul și micul burghez evreu Kun Béla a ajuns un activist radical de stânga și apoi un dictator bolșevic. Pe de altă parte, opinia generală a istoricilor ia în calcul faptul că majoritatea liderilor regimului comunist maghiar au avut rădăcini evreiești, iar această caracteristică va ajunge să fie percepută ca fiind punctul nodal al tuturor evenimentelor petrecute în 1919. Nu trebuie neglijat însă faptul

¹² Gheorghe Tulbure, *Ady Endre*, în „Gazeta Transilvaniei”, nr. 65, din 30 august 1943, Brașov, p. 3

Realitatea ne arată limpede însă că în perioada de dinaintea Primului Război Mondial, și după încheierea acestuia, destul de multe persoane au îmbrățișat doctrinele de stânga. Este adevărat și faptul că cele mai multe proveneau din rândurile evreilor asimilați de popoarele în sânul cărora viețuiau, în special din Europa Centrală și de Răsărit. Așa de pildă, pentru evreii asimilați din Germania, Austria, Ungaria și Polonia, revoluțiile de stânga au constituit prilejuri de a-și transcende identitatea națională și religioasă într-una transnațională. Pentru Rosa Luxemburg, de pildă, ce provenea dintr-o familie evreiască din Polonia, revoluția a constituit prilejul potrivit de integrare și totodată de reconciliere a dublului ei statut în care trăise, adică de a îmbina deopotrivă setea de libertate a națiunii poloneze și cea de emancipare universală, în special a comunităților evreiești¹⁴. Este de asemenea adevărat că acei adepți ai teoriei radicale de dreapta, conform căreia comunismul este produsul evreimii asimilate, cum a fost cazul lui Kun Béla ori a filozofului Lukács György, care în radicalismul său se ridicase împotriva propriei familii evreiești ce prospera, au considerat spiritul revoluționar ca fiind o reminiscență a moștenirii culturale evreiești¹⁵.

La fel de adevărată este și starea de lucruri în care nu toți evreii au îmbrățișat doctrina de extremă stângă și, în contextul crizei politice maghiare, însăși Ungaria a putut oferi pilde de gândiri și destine diferite în sânul aceleiași minorități etnice. Istoricul maghiar Veszprémy László ne oferă un exemplu ilustrativ în acest sens. Astfel, în toamna anului 1916, într-unul din lagărele de prizonieri răspândite prin regiunea Tomsk, din îndepărtata Siberie de sud-vest a Imperiului Țarist, Kun Béla și tovarășii săi bolșevici lucrau de zor la pregătirea unei revolte comuniste în tabăra în care se aflau internați. Într-un alt lagăr de prizonieri, un conațional de-al lor, avocatul Fábrián Béla, schița în același timp capitolele unei prime lucrări critice la adresa doctrinei comuniste, în spiritul educației liberal-conservative în care se formase. Destinele celor doi intelectuali maghiari și totodată burghezi argumentează perfect două sisteme de valori și două viziuni total opuse, după cum și două căi contrare de evoluție a vieții politice, calea trădării internaționaliste și calea salvării onorabile a conservatorismului¹⁶.

Kun Béla a lucrat ca jurnalist înainte de război, a fost înrolat în armata cezaro-crăiască în 1914 și a participat la confruntările armate purtate pe fronturile din Carpați și din Galiția. În vara anului 1916 a căzut prizonier la ruși, cu ocazia ofensivei de pe sectorul Brest-Litovsk, și a fost internat într-un lagăr siberian. Fábrián Béla, născut la Tokaj, a profesat ca avocat până în anul 1915, când a fost și el înrolat și trimis în focul luptelor de pe sectorul Lemberg (Lvov), unde a și căzut prizonier și apoi, la rândul său, a fost internat într-un alt lagăr siberian. Aici s-a ocupat de scoaterea unui ziar destinat prizonierilor maghiari din tabără.

Cei doi intelectuali maghiari aparțineau burgheziei mijlocii și viețile lor ar fi putut urma același curs, întrucât

Cf. <https://www.indiegogo.com/projects/escape-from-siberia/>

ambii se bucurau de un nivel de trai asemănător, viețuiau în aceleași medii, erau de aceeași vârstă și amândoi aveau origini evreiești. Dacă principiile ideologiei marxiste ar fi fost cu adevărat valabile în privința materialismului și al toleranței față de cei plasați în stânga eșichierului politic, ar fi trebuit să-i regăsim pe amândoi în aceeași tabără dar, după cum s-a văzut, acest lucru nu s-a întâmplat. Înainte de Revoluția Bolșevică, cele mai mari focare ale comunismului s-au născut în lagărele de prizonieri din centrele Tomsk, Omsk și Ivanovo unde, culmea, se aflau internați mai bine de o jumătate de milion de prizonieri maghiari, din rândul cărora s-au și ridicat primii propagandiști comuniști. Pe seama acestei situații au circulat între cele două războaie mondiale o serie de anecdote. Se spune că bolșevicii au amenințat că vor tăia rația de mâncare tuturor prizonierilor

¹³ Péter Apor, *Fabricating Authenticity in Soviet Hungary. The Afterlife of the First Hungarian Soviet Republic in the Age of State Socialism*, Anthem Press, London, 2015, pp. 2-3

¹⁴ Hugh Seton-Watson, *Eastern Europe Between the Wars, 1918-1941*, Cambridge University Press, 1945, p. 160

¹⁵ István Hermann, *A magyar filozófiai gondolkodás a két világháború között* (Gândirea filozofică maghiară în perioada interbelică), Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1983, p. 345

¹⁶ Veszprémy László Bernát, *Kun Béla, a vörösdiktátor. Szibériai útelágazások hazaárulás és honmentés között* (Kun Béla, dictatorul roșu, la intersecția siberiană a trădării și a salvării), în „Magyar Idők (Timpuri Maghiare)”, din 15 octombrie 2016

care nu se vor alătura revoluției comuniste ce urma să izbucnească, însă n-a mai fost nevoie să recurgă la această nelegiuire¹⁷.

Este bine cunoscută soarta prizonierilor, după cum sunt bine cunoscute și instrumentele propagandiștilor. Internații erau obosiți, chinuiți de boli, iar agitatorii le vorbeau despre sfârșitul războiului, pe când în realitate ei nu-și doreau acest lucru ci izbucnirea unui război civil. Apoi li s-a promis prizonierilor că vor avea parte de diverse bunuri, de mâncare, de încălțăminte și de lenjerie, și că dacă cererile nu li se vor împlini, atunci să și le satisfacă ei înșiși prin forță. Aceste câteva direcții ilustrează suficient metodele de lucru ale celor din mișcarea revoluționară, adică le-au promis săracilor și înfometaților un trai mai bun și lichidarea proprietății private în încercarea de a le trezi entuziasmul revoluționar. Martor la toate aceste manevre, Fábíán Béla a caracterizat perfect doctrina comunistă ca fiind „întotdeauna fondată pe ură și răzbunare”, iar ca primă metodă de acțiune a propagandiștilor revoluționari a sesizat-o pe cea a „infectării minților” prizonierilor¹⁸. În acest sens, filozoful german Ludwig von Mises susține că problemele economice generează mentalități diverse și că, implicit, concepțiile socialiste fac parte din gama acestora¹⁹.

5

Revenind la cei doi protagoniști ai analizei, Fábíán Béla, care a fost un avocat nu prea bogat, dar care a cultivat munca, disciplina și tradiția, deși nu era marxist, și Kun Béla, care n-a cultivat aceste valori, cu toate că avea un statut social similar, soția acestuia din urmă îl descrie în memoriile sale ca fiind încăpățânat și leneș, probabil și pentru că tatăl său, un bețiv notoriu, îl bătea frecvent, și că din această pricină el n-ar fost în stare să stabilească relații sincere cu semenii săi nici până la vârsta adultă²⁰.

La fel ca orice comunist, Kun nu s-a interesat nici de sistemul juridic, nici de cel economic, ci s-a mărginit să le promită maselor orice și doar pentru a le obține susținerea. O anecdotă din vremea Republicii sovietice spune că atunci când soldații roșii i-au reamintit că le promisese solde de câte 5400 de coroane bolșevice, el le-a oferit 5400 de gloanțe. De asemenea eșecurile jurnalistice, din tinerețea lui Kun, l-au făcut pe acesta să devieze de la social-democrație către comunism, ilustrativă în acest sens fiind întâmplare când Garami Ernő a ajuns să-i solicite un pașaport, iar Kun i-a reproșat că, pe când era el ziarist la „Népszava”, Garami l-a dat afară. „Dacă m-ai fi acceptat atunci în redacția ta, astăzi nu ne-am mai fi aflat în situația asta” – i-ar fi replicat Kun.

Adevărul era că Kun Béla nu excela pe tărâmul jurnalistic, în ciuda mesajelor instinctive și primitive promovate facil de presa bolșevică. Însuși Lenin, citind o broșură scoasă de Kun, a notat pe manșeta acesteia textul „Broșura este extrem de slabă și e inutilizabilă”. Într-o altă broșură, de fapt un pamflet, Kun a asemuit presa capitalistă cu un „Moloh, cel care topește grăsimea și sudoarea națiunii”, folosindu-se ca termen de comparație de cunoscutul idol biblic, care de

atunci a devenit un termen antisemit uzual la adresa evreilor. În aceeași vreme comunistul Balázs Béla obișnuia să-și ironizeze adversarii politici cu numele „bucheri”, cu referire la studenții religioși evrei, iar tovarășul său, Pelle János, făcea tot posibilul ca în discursurile sau scrierile sale în care apăreau idei sau citate din opera sociologului evreu Jászi Oszkár, să nu indice numele acestuia²¹.

Cf. <https://hu.museum-digital.org/index.php?t=objekt&oges=387743>

Sovietică”. El vine cu constatarea că Bela Kun era conștient și mândru totodată de originea sa evreiască, dar că era mai antisemit decât ar fi putut fi oricare antisemit. De altfel comisarul poporului însărcinat cu lichidarea cultelor religioase,

¹⁷ Ibidem

¹⁸ Ibidem

¹⁹ Ludwig Von Mises, *The Anti-capitalistic Mentality*, Institute Auburn, Alabama, 2008, p. 11

²⁰ Veszprémy László Bernát, *op. cit.*

²¹ Ibidem

Fáber Oszkár, și-a organizat un departament separat destinat vânătăorii sioniștilor, iar apoi le-a desființat mișcarea și le-a confiscat fondurile bănești. Averile comunităților evreiești au fost naționalizate și s-a dat ordin să fie preluate în special ale celor care s-au desprins de comunitatea ortodoxă israelită, cum a fost cazul comunității din Szombathely.

Au fost apoi analizate dimensiunile pagubelor aduse proprietăților evreiești, care au suferit nu numai din pricina naționalizărilor și exproprierilor, ci și din cea a jafurilor individuale sau colective la care s-a dat populația, întrucât majoritatea instituțiilor bancare și de credit se aflau în mâinile evreilor, după cum și latifundiile, cum au fost cele din județele Csongrád și Heves. De asemenea, evreimea avută a alimentat preponderent grupul de ostatici luați de către regimul comunist și majoritatea victimelor terorii roșii au fost tot evreii, chiar peste proporția pe care o reprezentau ei în societate²².

Oricum, atunci când a scris ironic despre zdrobirea „dovleacului” Sfântului Ștefan de către muncitori, Kun își manifesta mânia și disprețul față de cei răniți sau căzuți. Același dispreț îl manifesta și față de mult clamata muncă, afirmând că sărăcia muncitorimii este benefică regimului comunist, întrucât condițiile proaste de viață îi fac pe oameni mai disperați și totodată mai dispuși să se apropie de comunism. Cu alte cuvinte, cu cât e mai rău în țară, cu atât e mai bine pentru politica ce le-o servea. „A-ți părea rău pentru suferințele clasei muncitoare ține de preocupările unor pierde-vară, a unor filantropiști. În schimb revoluționarii aud țipetele nașterii lumii noi, aud pulsul revoluției” – afirma Kun, iar când aventura sa a eșuat, s-a mâniat pe muncitorime spunând că „acest proletariat merită cea mai nemiloasă și crudă dictatură burgheză!”²³.

Atitudinile față de patrie, față de valorile civice și față de democrație ale ambilor au fost insuflete de poziția socială a fiecăruia, astfel că în vreme ce Fábrián Béla a fost un liberal legitimist al luptei duse de Vázsonyi Vilmos și totodată autorul primei lucrări anticomuniste din perioada interbelică²⁴, Kun a fost animat de conflictele personale, de ura față de ordinea existentă și de instincte tâlhărești. În ciuda tuturor fabulațiilor marxiste ulterioare cu privire la progres și la democrație, Kun și-a afirmat pe șleau concepția sa când a spus că „Noi nu doar proclamăm dictatura, ci o și punem în practică”, în vreme ce Fábrián Béla, care n-a fost un om bogat și, deși se afla în lagăr, afirma că „furtul rămâne furt, proprietatea rămâne proprietate și moralitatea tot moralitate”²⁵.

²² Idem, *Antisemitizmus, anticionizmus és a zsidó vagyon újraosztása a Tanácsköztársaság alatt* (Antisemitismul, antisionismul și redistribuirea averilor evreiești în vremea Republicii Bolșevice), în „A zsidó Kun Béla és a többiek” (Evreul Kun Béla și ceilalți ai săi), în *Mandiner*, din 20 mai, 2019

²³ Idem, *Kun Béla, a vörösdiktátor. Szibériai útelágazások hazaárulás és honmentés között* (Kun Béla, dictatorul roșu, la intersecția siberiană a trădării și a salvării), în „Magyar Idők” (Timpuri maghiare), din 15 octombrie 2016

²⁴ Vázsonyi Vilmos (*Weiszfeld*), avocat, politician liberal-democrat și ministru, născut pe 22 martie 1868, la Sümeg, din părinții Vázsonyi Endre, matematician, și Barsony Dóra, cântăreață de operă. A absolvit Facultatea de Drept din Budapesta, în 1894 s-a înscris în Partidul Democrat Comunal, în vreme ce profesa la Tribunalul de Pace din Budapesta, formațiune politică redenumită Partidul Democrat Cetățenesc după 1900. Un an mai târziu a obținut mandatul de deputat în circumscripția Terézváros din capitală, demnitate pe care și-a păstrat-o și la alegerile din 1906 și 1910. În 1917 a fost membru al celui de-al treilea guvern Wekerle, după căderea cabinetului Esterházy, și apoi ministru al Justiției. În toamna lui 1918, după „Revoluția crizantemelor”, a emigrat la Viena, temându-și viața din pricina declarațiilor anticomuniste făcute anterior de el. S-a întors în anul 1921, și-a reorganizat partidul sub numele Partidul Național Civic-Democrat, împreună cu Jenő Gál, cei doi susținând reinstaurarea monarhiei sub Carol al IV-lea de Habsburg. Peste un an a ajuns iarăși deputat pentru vechea sa circumscripție. S-a retras din viața politică la scurtă vreme din cauza politicii antisemite promovate de regimul ungar și a decedat pe 29 mai 1926 la Baden, lângă Viena – n.n., C.N.

²⁵ Veszprémy László Bernát, *Kun Béla, a vörösdiktátor ...*